

Asia: VN/18408/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- tai etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annettu laki. Laissa ehdotetaan säädettäväksi uudet edellytykset kaasukäyttöisten kuorma-autojen hankintatuen myöntämisestä vuosina 2020-2021.

Oikeusministeriö esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Avustuksen myöntäminen

Hankintatukea myönnettäisiin ehdotuksen mukaan luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, joka vuosina 2020-2021 ostaa tai sitoutuu vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan uuden ensirekisteröimättömän kaasukäyttöisen raskaan ajoneuvon (3 a §:n 1 mom.).

Kaasuhankintatukea myönnettäisiin valtion varoista 5000 euroa paineistetulla kaasua käyttövoimana käyttävän ja 12 000 euroa nesteytettyä kaasua käyttövoimana käyttävän raskaan kaluston hankintaa tai pitkäaikaisvuokrausta varten (5 §:n 2 ja 3 mom.). Tuen maksamisen edellytyksenä olisi, että avustuksen maksamista varten varattua määrärahaa on käytettävissä (3 a §).

Oikeusministeriö pitää kannatettavana, että tuen myöntäisi (9 a §) Liikenne- ja viestintävirasto, eikä autojen myyntiä harjoittava jälleenmyyjä, kuten voimassaolevassa laissa romutuspalkkioiden osalta. Liikenne- ja viestintävirasto toimisi valtionavustuslain mukaisena valtionapuviranomaisena.

Ehdotetun 9 a §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että momentin mukaan uuden kaasukäyttöisen kuorma-auton ostajalle tai pitkäaikaisvuokraajalle myönnettäisiin kaasuhankintatuki hakemuksesta. Tällaista säännöstä ei itse pykälässä kuitenkaan ole. Pykälää on täsmennettävä näiltä osin. Edelleen 9 a §:n 1 momentin mukaan hakemuksessa on ilmoitettava yksilöity selvitys hankitusta kaasukäyttöisestä ajoneuvosta. Koskeeko tämä velvollisuus kaikkia hankintatukea hakevia vai vain niitä, jotka ovat saaneet momentissa mainitun ennakkollisen

sitoumuksen? Säännöstä on selkeytettävä, jos sen on tarkoitus koskea kaikkia kaasuhankintatuen hakijoita.

Liikenne- ja viestintävirasto voisi ehdotetun 9 a §:n 1 momentin mukaan myöntää ennakkoon sitoumuksen kaasuhankintatuen maksamisesta avustuksen saajalle laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Tuki maksettaisiin jälkikäteen avustuksen saajan hakemuksesta.

Perusteluissa ei ole käsitelty viranomaisen antamaa ennakkollista sitoumusta tuen maksamisesta. Lain voimassaoloaika sekä kaasuhankintatuella varattu määräraha ovat rajalliset. Kuinka kauan tällainen sitoumus olisi voimassa ja olisiko henkilöllä sitoumuksen perusteella velvollisuus hankkia mainittu ajoneuvo? Henkilö voisi esimerkiksi hakea ennakkollista sitoumusta heti lain voimaantullessa, mutta hankkia ja hakea tuen maksamista vasta puolitoista vuotta myöhemmin, jolloin tuelle varattu määräraha saattaa olla loppunut. Millainen tämän sitoumuksen merkitys on suhteessa siihen, että kaikille hakijoille ei välttämättä riittäisi lain voimassaoloaikana hankintatuella osoitettua määrärahaa? Olisiko sitoumuksessa pikemminkin kyse viranomaisen antamasta neuvonnasta, sen ohjeistaessa minkälaisiin ajoneuvoihin tuki on myönnettävissä? Jatkovalmistelussa on arvioitava ja tehtävä selkoa 9 a §:n 1 momentin mukaisesta viranomaisen ennakkollisesta sitoumuksista myöntää valtionavustusta (vrt. valtionavustuslain 12 § valtionavustuksen maksamisesta). Tarkoituksenmukaisemmalta vaikuttaisi valtionavustuslain 12 §:n 1 momentin mukainen menettely, jonka mukaan viranomaisen tekee valtionavustuspäätöksen, mutta maksaa valtionavustuksen sen saajalle yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen perusteella.

Avustuksen saajan tulisi ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle, jos hankitun kaasukäyttöisen raskaan kaluston pitkäaikaisvuokraus päättyy ennen 3 a §:n 1 momentissa säädettyä kolmen vuoden määräaika (9 a §:n 2 mom.). Säännöstä ei ole perusteltu. Ehdotettu avustuksen saamisen edellytyksiä koskeva sääntely mahdollistaisi ilmeisesti sen, että henkilö voisi saada 5 000 tai 12 000 euroa hankintatukea ajoneuvon hankintaan tai pitkäaikaisvuokraukseen, mutta tämä voisi myydä tai irtisanoa vuokrasopimuksen välittömästi tuen saatuaan. Valvonnan ja takaisinperinnän osalta sovellettaisiin valtionavustuslain säännöksiä. Onko valmistelussa arvioitu, että tällaisessa tilanteessa olisi kyse valtionavustuslain 20 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tilanteista eli siitä, että saajalle on maksettu virheellisesti, liikaa tai ilmeisen perusteettomasti valtionavustus tai sen osa? Toisaalta ehdotettu 3 a §:n muotoilu edellyttää ainoastaan sitä, että henkilö ostaa tällaisen ajoneuvon tai sitoutuu vähintään kolmeksi vuodeksi vuokraamaan, minkä vuoksi ei vaikuta olevan täysin selvää, täytyisikö valtionavustuslain palauttamista koskevat edellytykset (ilmeinen perusteettomuus). Ehdotusta on jatkovalmistelussa vielä arvioitava näiltä osin.

Muutoksenhaku

Voimassaolevan romutuspalkkioita ja hankintatukia koskevan lain 12 §:n muutoksenhakua koskeva säännös kaippaa tarkistamista sekä sisällöllisesti teknisesti. Kyseinen pykälä ei sisälly nyt lausunnolla olevaan muutosehdotukseen.

Pykälän ensimmäisen momentin mukaan asianosainen, jolla on tämän lain nojalla oikeus saada valtionavustusta, saa hakea oikaisua Liikenteen turvallisuusvirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos hänelle ei ole maksettu tämän lain mukaisesti valtionavustusta. Säännöksessä sidotaan oikeus hakea oikaisua ja tämän jälkeen oikeus hakea muutosta hallinto-oikeudesta siihen, että muutoksenhakijalla on oikeus lain nojalla saada valtionavustusta. Muutoksenhaussa todennäköisesti olisi kyse menettelyvirheiden lisäksi esimerkiksi siitä, että henkilö ei ole saanut valtionavustusta tai sitä ei ole maksettu hänelle oikean suuruisena, jolloin muutoksenhaussa nimenomaan käsiteltäisiin sitä, onko henkilöllä oikeus lain nojalla saada avustusta. Voimassaoleva

muotoilu sisältääkin hyvin erikoisen ennakkokarsinnan muutoksenhakuun oikeutetuista. Säännöksen suhdetta perustuslain 21 §:ään (jokaisen oikeus saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa) on arvioitava. Huomionarvoista on myös se, että säännöksellä ei saa rajoittaa muutoksenhakuoikeutta esimerkiksi takaisinperintää koskeviin päätöksiin.

Muutoksenhakupykälä kaipaa myös teknistä tarkistamista. Sen 1 momentissa oleva siten kuin - rakenne tulisi poistaa eikä viittausta oikaisuvaatimusta käsittelevään viranomaiseen enää tässä kohdin tarvita. Lisäksi hallintolainkäyttölaki on kumottu, ja voimassaolevassa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa lähtökohtana on valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, minkä vuoksi tästä ei tule erikseen säätää.

Oikeusministeriö ehdottaa voimassaolevan muutoksenhakusäännöksen muotoilua tavanomaiseen tapaan seuraavasti (ks. Lainkirjoittajan opas osio 12.13.2): Tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Pykälän 2 momentin valituskielto on ongelmallinen. Siinä perustuslain takaama oikeus oikeusturvaan riippuu siitä, onko määrärahaa enää käytettävissä. Valituskielto vaikuttaa sanamuodon mukaisesti kattavan myös esimerkiksi takaisinperintää koskevat päätökset. Oikeusministeriö ehdottaa 2 momentin kumoamista. Säännöstä on syytä arvioida jatkovalmistelussa.

Lain määräaikaisuus

Ehdotetun lain määräaikaisuuteen oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa. Todettakoon kuitenkin, että yleisen lainvalmisteluohjeen mukaisesti, jos laki annetaan määräajaksi, tämän tulee näkyä myös lain nimikkeessä.

Suurpää Helka
OM

Färkkilä Heini
OM